

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSEG'
ENGEDELMÉVEL.

01010101010

Nro 44.

Költ Bétsben; Karátson Havának (Décembernek)
 1-ső napján 1797-dik Esztendőben.

Hadi és Békességes Környülállások.

A' Német-Birodalmi minden Újságok is közönségesse tették a' Fr. Diréktórium azon rendelését, melyben parantsoltatik Rudler nevű Kommisszariusnak, hogy a' Frantziák által el foglaltt Rajna' bal-melyéki Tartományokat, Fr. módra oszlja fel: nem ítélik mindazáltal elégséges oknak, a' Német Birodalom egész épségének meg-maradása felől való kételkedésre,

X x

úgy mint a' mely, Leobenben a' Békesség-kötés' fundamentomául vevődött fel.

Magok a' leg újjabb Párisi Tudósítások se' emlegetik többé se' a' *Rudler* Kommisszariusságát, se' *Lambrechts* Polgárnak a' Moza és Rajna között fekvő Tartományok' Ministerévé lett neveztetését; és általjában a' Rajna' bal-meljéki Tartományok jövendőbéli sorsáról, a' kemény írás módját gyengébbre változtatták.

A' Cisalpina Respublikától bútsút vett *Bonaparte*, jelentvén néki, hogy ha állapota veszedelemben találja foroghi: azonnal segítségére lenni el nem mulatná.

Bonaparte Generálist, más Fr. Követekkel együtt Növ. 20 - dikára várták Rastadtba, a' hol jelen vólták már Növ. 17 - dikén a' Német - Birodalom' részéről, a' Szaxóniai; Moguntziai; Würtzburgi; Hannoverai; Darmstadti; Bádeni; Augsburgi és Frankfurti Követek. — A' Markgráfi palotának egy szárnyába Tsászári Követek szállanak; a' másikba pedig Frantziák; hanem *Bonaparté*nak különös szállása lesz magának, Favorite nevű mulató palotában, mely, egy kis óránnyi járás Rastadthoz.

Rastadtban vólt már Növ. 17 - dikénn a' Svéd Király' Követe *Fersen* Gróf is.

Rastadtból Növ. 20 - dikénn: — „Már a' Német - Birodalom' részéről való Köve-

tei a' Békeességnek mind itt vagynak. Gr. *Metternich* és Gróf *Lehrbach* tegnap érkeztek. A' Cisalpina Respublika is küldött ide Követet *d' Erile* Ferentz Ex Gróf személyjében.

Velentzéből Növ. 18-dikánn: — „Itt egy új Kormányzékot állított fel Fr. Generális *Serrurier*, 8 Személyekből, mely különbözik a' Municipálitástól. Azon Municipálisták, kik *Mediolánumba* mentek, t. i. *Dandolo*, *Giulani*, *Sordina*, víztértek már onnét. Most protzeszszus indítatik ellenek. *Dolfin* Patricius, a' ki Bétsben hét esztendőig viselt *Velentzei* Követséget, annakelőtte pedig *Párisbann* három esztendeig, egy fő okának lenni mondatik a' Hazájábann történt változásnak, a' melynek kebelében szinte kétfáz ezer forint jövedelmet szedett esztendőnként. — Most tömlötzben ül, a' hová midön vitetett, oly sírást vitt véghez, hogy mindenfelől ölfzfe futottak látására, 's tele torokkal szórták reá az átkokat és szidalmakat.“

Udinéből Növ. 19-dikénn: — „A' Fr. és Cisalpinus Katonák' fekvése úgy vagon még ez ideig, mint vólt a' Békeségkötés előtt.“

A' Frantzia fenyegetődzésekre nem igen hajtanak Angliábann és Skótziábann, mert nagy a' bizodalom, hogy ha bé-akar-

nának rontani a' Frantziák, vagy egyik; vagy másik Országba, minden Lakos kész léfz a' maga sajátjának óltalmazására.

Hogy Angliának, Skótzianak, és Irlandiának a' partjait annál bátorságosabb állapotba lehessen helyhezteni a' Frantziák ellen, harmintz! újj ágyús - tsónakok készítettnek, melyekkel nevedhessék, az említett partokat körül fogó már is feles számú hadi hajók száma.

A' Bresti Frantzia partok előtt *Curtis* Anglus Admirális járkál fel 's alá: *Bridport* Admirális pedig, ki annakelőtte vizsgálódott ott, a' *Plymouthi* Kikötőhelybenn igazgattatja a' maga hajóit.

A' *Cádixi* Spanyol partoktól, 13 lineai hajókkal *Lisbona* alá vette vízfzsa magát Anglus Téngeri Fővezér Lord *S. Vincent*, tíz lineai hajói pedig, egynéhány kisseb-ekkel együtt a' *Cádixi* Kikötőhely előtt maradtak.

Napkeleti-Indiábann az Anglusoknak 23 különböző nagyságú hajójaik vagynak, melyek által tökéletesenn uralkodnak ott minden vidékeinn a' tengernek.

Az Angliai Király el indúlt ugyan a' *Norei* partokhoz, hogy személy szerént is meg - jualmazhassa Lord *Duncant* és a' Hajóssereget, de a' szélveszek miatt kén-

telenítettett le-tenni szándékáról, 's visszafizetni. Ki-oloztatatta azonban minden magokat meg-különböztetett Tiszteknek a' nékiek szánt arany-pénzeket: *Trolope* Kapitány pedig, a' ki igen kedves Embere Lord *Duncánnak*, 's kórmányozta azt a' hajót is, melyen, *Nore* felé indult a' Király, Nemességet nyert, és ajándékbann kapta, a' Királyjal vólt ezüst asztali-készületet, mely, tíz ezer forintra betsültetik. *Duncan* Admirális' kérésére meg-kegyelmezett a' Király, 180 Hajós-Legényeknek, kik a' fel-akasztatott *Parker*' pártütésében részesültek vala.

A' Londoni Nép, ki-fogta a' győzedelmes Lord *Duncan* hintájából Nóvemb. 3-dikán a' lovakat, 's maga vontta azt a' Tanátsháztól a' Lord' szállásáig. — A' Dámák se' mulatták el mint Haza' jó Leányi, meg-ditsőíteni magok részéről a' Lord *Duncan* győzedelmét: mert egy Bálban, mely az Admirális tisztségére adott, mindnyájann oly körülköte széles pántlikákkal ékeskedtek, a' melyeken, vas-matskaknak arany-formái szemléltettek, 's ily írás olvastatott: *Duncan* Admirális és a' tengeri-erő.

Az Angliai Ország-gyűlés' 2-dik Táblájánál tsak nyóltz Személyek vagynak jelen, a' Ministériommal ellenkező Felekezet

közzül: a' többek, *Fox* Úrral együtt, vizs-
za-tartóztatják magokat.

A' Londoni Tudósításokból olvassuk,
hogy *Fex* Úr újra nagy tárgyat akar ter-
jeszteni a' Király' eleibe, mert magános
audientziára készül hozzá, melyet meg nem
tagad tőle a' Király, mint Belső-Taná-
tsostól.

A' Lord *Duncan*' Hajósserege által el-
fogattatott Hollandus Tengeri-Tilztek eránt
nagy betsületet 's nyájjasságot mutatnak
Londonban. *Winter* Admirálist, a' ki Fő-
Vezére vólt a' meg verettetett Hollandus
Seregnek, gazdagon meg-vendégelték Nov.
6-dikánn a' Napkeleti-Indiába kereskedő
Társaság' Igazgatói; Nov. 7-dikénn a' Ten-
geri dolgokra ügyelő Minister Lord *Spencer*
hívta nagy ebédre; Nov. 3-dik est-
véjén pedig a' Londoni Tanáts tántzos
múlatságra, melyben új Polgár-Mester' *Anderson*
Úr' installáltatása' örömét lakták.

A' Tengeri dolgokra ügyelő Frantzia
Minister, egy Hirdetményt intézett a' Ten-
geri-Sereghez, a' melyben, buzdító ki-feje-
zésekkel adta értésére, hogy a' szárazon
vitézkedő Seregek után, ő következik már
vitézi remeket mutatni, minekokáért a'
Hazai szeretettől fel-gyúladvá az Angliai
Frantzia Ármádiával együtt hajtsanak raj-
tok az Anglusokon, győzzék meg őket, 's
ekképpen vessenek a' hadnak végét.

Igazságos Magunk szeretete cím alatt, egy Fr. Poéta, oly Buzdító Éneket készített, mely eránt a' kívánsága az, hogy tanulják meg azt minden Tagjai a' Tengeri Seregek, 's Anglia felé lejendő menések közben szakadatlanul dúdolgassák.

A' Párisi Haláruló - Afzfzonyok, oly örömet vettek a' Campoformidói Békeségkötésből, hogy csoportostól mentek a' Belső bátorságra ügyelő Ministerhez, 's minekutánna egy Szószóllójok által, Beszédet tartattak volna hozzája a' Békeségről, mind rendre tsókolták azt. Ezenn történet meg-írásának alkalmatosságával, illetlennek ítéli egy Párisi Újság, hogy egy tsomó szemtelen Afzfzonyok, kiket Szoknyás Pandúroknak lehetne nevezni, kik már gyakorta nem kis zenebonákra szolgáltattak alkalmatosságot, egy nagy Respublika Fővárosában, a' Direktórium, és a' Törvényhozó két Tanáts' szemei előtt egy Ministerrel tsömörlős atyafiságot űznek. Veszedelmesek voltak ezek — *úgymond* — hajdann az Udvarnak: avagy nem lehetnek e' szintűgy a' mostani Igazgatónak is.?

A' Frantzia Direktórium, 4-dik Szeptembertől fogva, mintegy ötfáz újj Tiszteket nevezett az előbbeniek' helyébe, kiket gyanúsoknak tartott.

Elegyes Tudósítások.

Párisban oly sűrű köd volt Nóvemb. 13-dikán, a' milyenre nem emlékeznek még a' leg-öregebb Emberek is. A' fáklyák is alig világítottak két lépésnyire. Sok fzerentsétlenségek estek. A' zsebelő Zsványoknak bezzeg jó napjok volt: mert egész bátorsággal foszthatták az Embereket széltire az útszákon.

A' Párisi Tudós Társaság' első Klaszfzisa, meg-fosztatván egy Tagjától, Néhai Ex-Direktor *Carnot* személyében, annak helyébe *Bonaparte* Generálist szándékozott választani.

A' Hessencasseli Tartományokban, oly értelmű Rendelés tétetett közönségesse, hogy a' házasságon kívül született Magzatok szintügy örököseik az Anyaiknak, mint a' házassági ágyból származott Gyermekek.

A' Sz. Pápa' Birtokaiban, mindenféle szép tsendesség uralkodik, mint az újjabb Tudósítások írják.

A' most Pétersburgban tartózkodó Néhai Lengyel Király *Stanislaus*' adósságai özfze-számláltatván 15 millió forintból állóknak találtattak.

A' *Chí ai* Birodalem Tsáfzárja, önként nevezte maga helyébe Uralkodóvá

a' maga 15-dik Fiát: de meg-bánta tselekedetét az Öreg, 's némely öreg-Fő-Tisztjeinek segítségével által zenebonát támasztott a' Birodalomban.

Az új Prusziái Király, leg-elsőben is 3 Generállieutenantok eránt nyilatkoztatta különös hajlandóságát, a' kik: *Bischoffswerder*; *Backhoff*; és Gróf *Brühl* Generállieutenantok. Az elsőt a' nagy Fekete-Sas' rendje tzimmerével tisztelte meg: a' két utólsót pedig, a' Veres-Sas Rendje' tzimereivel. — Nov. 19-dik napján nem költözött vala még ki az új Király, azon palotából, a' melyben lakott mint Korona-Örököse. Onnét, az említett napon, gyalog ment által a' Királyi palotába, melyben özsze vóltak gyülekezve, a' Generálisok, Stabális-Tisztek, és Ministerek, kikkel minekutánna végezte volna beszéllgetését, ki-adta a' Katonaságnak, a' Strázsaesmértető-jel-szót (parolát), 's ismét gyalog tért vissz a palotájába.

Magyar Ország

Gyuláról Nov. 18-dikán: — „Ezen Hónapnak első napjaiban Staféta által jelenteti, hogy Királyi Fő-Hertzeg Palatínusunk, a' Tiszántúl lévő Insurgens Brigádakat is kívánná látni személy szerént, minekokaért valamint más Vármegyékbe; úgy Aradra is el fogna jöni, a' hová paran-

tsólta, hogy hét Vármegyék Seregei gyülekezzenek öszfe. Ezen parantsolathoz képest Ns Békés és Csanád Vármegyéknek Felkeltt Nemessci, kik egy Divisiót tettek, 9dikben által mentek Gyuláról Aradra, és ott várják Ő Királyi Fő-Hertzségét Váradról 24-dik Nóvemberre. Elébb úgy vólt a' rendelés, hogy Gyulán tsak keresztül fog útnazni a' Nador-Ispány, de tegnap, minden reménységünk felett oly Tudósítás érkezett, hogy itt is ebédel 24-dik Nóvemberbenn, a' Nemes Vármegye' Házánál, mely örvendetes híradáshoz képest, nagy készületek tétetnek itten, mind a' N. Vármegye', mind az Uraság' részéről. Szerentsés lesz tehát Gyula, hogy Királyi Fő-Hertzeg Palatinussát látja jöni kébelébe, még pedig oly úton, a' melyek, sok száz esztendők alatt járhatatlanok vóltak, most pedig leg-alkalmatossabbak, Váradról, Aradra, Temesvárra, és Szegedre. Tsak ezen útnak készítettése is elégséges vólna áldásban marasztani Nagy-Méltóságú Özvegy Gróf *Károlyi* Antalné Ő Excellenziaja' emlékezetét örökre, úgymint a' ki vala Fő-Kormányozója a' Gyulai Dominiumnak, a' midőn kezdődött, és szerentséssen végre is hajtatott ezen köz-hafznú munka, *Vida Praefectus* Úrnak ditséretes gondoskodása és fáradszhatatlan buzgósága által,

a' ki ezenn Intézetnek javaslása, és tökéletességre való vivése által bőv mértékben megmutatta a' maga jó Hazafiságát is. — Kegyes Palatinusunk, mindjárt ebéd után, indulni fog tölünk Aradra, mely, ide, 5 óra járás; 25-dikben ott múlat; 26-dikban ebédre, Mezőhegyesre; éjtszakára pedig Derekegyházára szándékozik, a' hol nagy mezei gazdaságot folytattat Gróf *Károlyi József* Ő Nagysága. Insurgenseink ismét viszfa-jönnek ide *Aradról*, és 4-dik Décemberben fog erántok Közönséges Gyűlése tartatni a' Ns Vármegyének.

Veszprémből 24-dik Nóvemberben: — „A' Veszprém Vármegyei gyalogság, mely, eddig Pápán tartózkodott, itt fog ezentúl telelni.“

Pest Vármegyében Ketskeméten lakó Nemes *Sárközi Pál* Úr, a' Felséghez és Hazájához viseltető buzgóságának meg bizonyítására, önként való hadi-segítségül, negyven Huszárok alá való Lovakat adott által a' Mezőhegyesi Ménes Gondviselőinek: *Báts* Vármegyében fekvő Nemes *Milics* nevű Helység pedig, tíz hasonló lovakat.

Fő-Tisztelendő Apátúr és Kánonok *Pray* Úr, a' mely hajdani Apáturságokat újra fel-fedezett: azokat Fő-Tiszt *Rátothi* Prépost *Paintner* Úr közölte a' Hírmondó által: most pedig fel-fedez maga részé-

ről, következő Apáturságokat, és Prépostságokat, melyeknek nagy része, Fő-Tiszt. *Katona* Kánonok Úr *Critica* Históriajában is olvastatik.

Az Apáturságok ezek: 1.) *de Aceio*. 2.) *S. Aegidii de Bartfa*. 3.) *de Aracha*. 4.) *S. Gerardi de Csanadino*. 5.) *Deciquorum*. 6.) *S. Demetrii Archidiaec. Colocensis*. 7.) *S. Georgii de Dombo*. (Ez is a' Kalotsai Érseki Megyében vagyon.) 8.) *de Káposztafalva, vel villa Compositi, B. M. V. in Scepusio*. 9.) *de Kercz vel Kycrzh B. M. V. in Transilvania*. 10.) *S. Margaritae de Peleske*. 11.) *de Scepusio*. 12.) *de Sumbrehháza*. 13.) *de Sáaros* (Eperjes mellett). 14.) *de Raach* (Borsod Vármegyében) 15.) *de Zázty*.

A Prépostságok ezek: 1.) *Apori Tólna* Vármegyében. 2.) *Sz. Kereszt Prépostsága*, az Egri Megyében. 3.) *A B. Sz. Mária Rasichi Prépostsága*, Szala Vármegyében. 4.) *Túrói*, az Esztergomi Érseki Megyében. 5.) *Sz. Imrének Tituli Prépostsága*, a' Pétsi Megyében. 6.) *Zopiszai*, a' Vátzi Megyében.

A' Fő-Tiszt. *Pray* Úr által fel-fedezett Apáturságoknak és Prépostságoknak száma, tulajdonképpen 21: mivel a' *Dornai* vagy *Dornai*; az *Oyskai*, *Ochkai* vagy *Acskai*; az *Odoni* vagy *Adonyi*; a' *Moyki* vagy *Maiki* Prépostságok, nem kü-

lönben az *Oroszokról nevezett Sz. Pál Prépostsága (S. Pauli de Ruthenis)*, mind a' Királyi Könyvben, mind a' Schematismusokban olvastatnak.

Béts.

A' Publikumnak mind tanúságára, mind gyönyörködtesére, oly Gyűjteményes házakat készítettett Ő Felsége, *Eberle Apáturnak* elintézése szerént, melyekben a' mi földünkön 's földünk felett történő dolgoknak esméretére lehet jutni. Az egyik Gyűjteményes-Házba, melyben a' Termézet 's Mesterség' mivei szemléltetnek, 's a' mely németül: *Physikalisches Kunst- und Natur-Kabinétnak* neveztetik, Szeredán lehet bé-menni délelőtti 9. órától fogva dél utáni egy óráig; a' másik Gyűjteményes-Házba pedig, melyben láthatni az Ég' alkotmányát, 's a' melynek neve, *Astronomisches Kabinet*, Szombatonn éppen azonn időben mint Szeredán a' másik Kabinétna; hanem a' ki bé-akar menni: Szükség, hogy a' bé-botsáttatásra rendelt nap előtt való nap, 11 és 12 óra között, Engedelem-Bilétet kérjen a' fenn-nevezett *Eberle Apáturn Ts. K. Direktor Úrtól*.

Egy *Gall* nevezetű tanúlt Orvos-Doktor, oly sok és gondos vizsgálódásokat tett az emberi fők, 's más állatoknak fejeik körül is, hogy már némely regulákat is

állított meg saját tapasztalásainál fogva, a melyek szérént tsak jól meg-nézegeti akármely élő Személynek a' feje' alkotmányát: 's hozzá vet erányossann azon Személynek mind elmebéli tehetségeihez, mind szíve' tulajdonságaihoz. Ha ez a' tudomány még inkább rendbe-szedődhetik: segítségül szolgálhat a' Társ' meg-választásban; és a' Szüléknek is, Magzatjaikra nézve, az élet' nemének ki-választásában. A' kik meg-látogatják *Gall* Urat a' szállásán: kész vélek, egész órákon által minden jutalom kívánás nélkül közleni a' maga tapasztalásait.

Igen engedelmes napok járnak itten: de a' melyek, a' matskákra nézve igen veszedelmesek, úgymint a' melyek mind a' belső Városban, mind a' külsőkben csoportostól döglenek el.

Az újjonnan fel-állított Therésiánumban hólnap fognak kezdődni a' letzkék; Fő-Tifztelendő *Tomay* (Magyar-Országi) Apátúr *Hoshstaetter* Úrnak Directorsága alatt. Ez a' tanúlt és kivált a' Jó-íz' tudományábann (Aesthetikábann) nagyra mentt Úr, még az előbbeni Therésiánumban szép érdemeket szerzett már magának, ditséretessen viselt Professorsága által. A' Therésiánum el oszlása után utazni ment Néhai *Lichtenstein* Károly Hertzeggel, a' kivel különbözőkülönbféle Tartományokat el

járt, 's nevezetesen Göttingában hofzfazasan múltatott. Annakutánna, maga tökéletesebbítése végett, sok időt töltött Rómában és Nápoly Városában. Közelébb Fő-Gondviselője volt az Universitas' Könyves-házának. — A' külső maga alkalmaztatása ezenn derék, és közönségessen be-tsültt Úrnak, a' jó ízen kívül, jó szívet is nyilatkoztat. — A' Therésiánummal szerentsénk lévén közelebbről való egyesülésbe jutni: el nem múltatunk felőle minden nevezetes Tudósításokat meg-tenni, melyekkel reményljük, hogy annyival nagyobb kedvességet fogunk találni: mivel számos Magyar Ifjak is fognak benne neveltetni, és egyéb tudományokon kívül, Nemzeti nyelvünk' fundamentomos esméretében is tökéletesíttetni.

A' *Luctus Pannoniæ* című régi ritka Könyvetskének, Hírmondónk mellett való meg-küldését, kéntelenek vagyunk a' jövő; fél-esztendőre halasztani. Szándékozunk tóldalékúl Mappákat is küldeni, nem nevelvén azonban az-előre fizetendő fél-esztendei öt forint taksát, hogy ezen hazafiúi áldozat által is nevelhessük Olvasóink' számát, melynél fogva újabb Hazafiúi áldozatokat tehessünk.

Minthogy a' Fels. Kir. Helytartó Tanátsnak rendelése szerént, Profeszszor *Vályi* András Úr, a' Tek. N. Varmegyéknek, és Királyi Városoknak tudósítássaik után váarakozni kéntelenítettett; e' vólt az oka, hogy munkájának második Kötetje, az idén nyomtatásbann el nem készült. El telven pedig már egy esztendő a' váarakozásbann, senki által sem váadoltathatik idővel. Imé jelentetik minden jó Hazafiaknak, hogy a' jövő 1798-dik esztendőnek kezdetével, nem csak a' második; hanem a' harmadik Kötet is egymásután fog sorjabann nyomtatni, és így az egész munka, mintegy fél esztendő alatt kéfzen léfzen, 's egyszerre fog az Erdemes Vevő Uraknak kezekhez szolgáltattatni. Sőt abbann is alkalmaztatja magát az említett Profeszszor Úr, a' közönséges kívánsághoz, hogy munkáját nem négy, hanem három Kötetbenn meg-rövidítve nyomtattatja, és így kevesebb is léfzen az árra. A' hozzá tartozó földkép (Mappa) is el készül az idő alatt, míg az egész Könyv ki léfzen nyomtattatva, 's egyszerismind ki ki meg-ízerezheti magának. Kérettetnek annakokaért mind azok a' jó Urak, a' kik valami tudósítással kívánják e' munkát elő-segelleni, hogy azt még ez' esztendőbenn Pestre meg-küldeni méltóztassanak.